

Tilburg University

Taal, gemeenschap en voortgezet onderwijs

Fase, W.; Kroon, S.

Published in:
Samenwijs

Publication date:
1988

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Fase, W., & Kroon, S. (1988). Taal, gemeenschap en voortgezet onderwijs: 1. De introductie van gemeenschapstalen in het reguliere onderwijs in Engeland en Wales. *Samenwijs*, 8(6), 207-208.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

TAAL, GEMEENSCHAP EN VOORTGEZET ONDERWIJS (1)

De introductie van gemeenschapstalen in het reguliere onderwijs in Engeland en Wales

- Impressies van een Europees colloquium
- door Willem Fase en Sjaak Kroon
- Erasmus Universiteit en
- Katholieke Universiteit Brabant

In de herfst vorig jaar was er aan de Universiteit van Warwick een colloquium over gemeenschapstalen op scholen voor voortgezet onderwijs in Engeland en Wales.

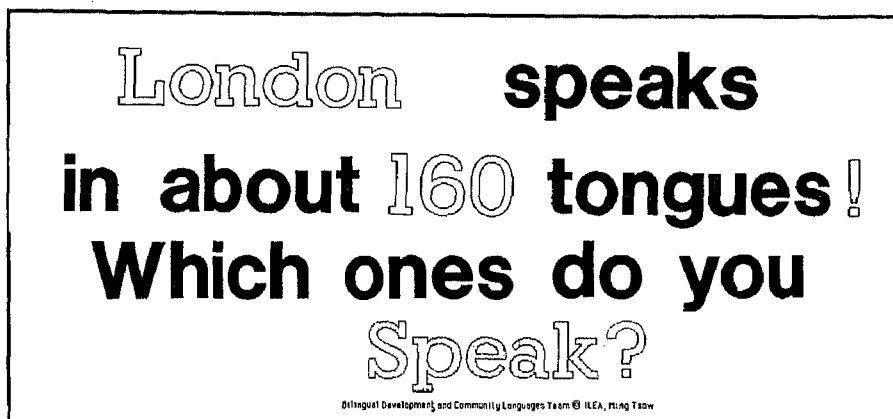
Gemeenschapstalen (we wijzen er vast maar op) is Nederlands voor 'Community Languages'. De aanleiding tot deze driedaagse bijeenkomst was dat de Europese Commissie drie jaar een pilot-project steunde dat tot doel had, om enkele talen, die door leerlingen uit etnische gemeenschappen van huis uit worden gesproken, in het normale onderwijs een plaats te geven. De aandacht werd gericht op drie in Groot Brittannië al betrekkelijk veel onderwezen talen, te weten Italiaans, Punjabi en Urdu (meer dan 150 andere gemeenschapstalen vallen daarmee overigens buiten het project!).

Beoordeling project

De afronding van dat project was in september en dan is - zoals steeds met E.G.-projecten - het moment aangebroken om de ervaringen, opbrengsten en tegenvallers op een rijtje te zetten. De Europese Commissie zet een externe beoordelaar aan het werk (die eer viel een van ons, Sjaak Kroon, te beurt) en verder dient de projectleiding de resultaten voor te leggen aan de overige E.G.-lidstaten. Zo'n forum is doorgaans, en ook hier, zeer divers samengesteld uit ambtenaren, onderwijsinspecteurs, wetenschappers en onderwijsgevendenden - de laatste twee groepen waren overigens duidelijk in de minderheid.

Gemeleerd gezelschap

Dit keer was er een vertegenwoordiging uit België, Denemarken, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland en Spanje. De omvangrijkste delegatie was uiteraard Brits. Naast de voorzitter van dit project, emeritus hoogleraar Harold Rosen van het Londense Institute of Education, de

Dit en de andere tekening in dit artikel zijn affiches van de ILEA

coördinator en feitelijk leidinggevende John Broadbent en John Singh en Sinclair Rogers van de Britse Onderwijsinspectie, gaven tal van onderwijsdeskundigen, linguïsten, hoofden van scholen en onderwijsgevendenden acte de presence. Niet onbelangrijk bijvoorbeeld was de aanwezigheid van Ming Tsow, lid van de Steering Group van het project, maar daarnaast ook al veel langer als 'multiethnic inspector' bij de Inner London Education Authority (ILEA) actief in de promotie van de onderwijsprogramma's ter bevordering van linguïstische diversiteit.

Verborgene agenda

Een kind kan begrijpen, dat achter het officiële programma van een dergelijk colloquium, dat het einde van het project markeert en waar relatief veel direct betrokkenen aan deelnemen, al snel een verborgen agenda schuilgaat. Zo werd gedurende deze driedaagse bijeenkomst bijna onophoudelijk en zeer standvastig gezocht naar mogelijkheden om delen van het project te behouden, ook nu het moment is aangebroken dat de Europese Commissie de financiële ondersteuning stopzet. De stemming was verre van enthousiast, maar bewoog zich tussen melancholie en verbittering over het wegvallen van een financiële basis voor verdere continuering van dit experiment met gemeenschapstalen.

De bescheiden toezeggingen van verschillende lokale onderwijsautoriteiten, zoals die van Londen en Birmingham, om de lopende programma's niet zomaar te annuleren, konden daar weinig aan af doen. Projectervaringen genereren bijna per definitie nieuwe en verdergaande verlangens waarvan er niet veel gehonoreerd worden: betere opleiding van leraren, meer talen, betere methodisch-didacti-

sche doordenking, uitproberen van differentiatievormen, lesmaterialen, statusverhogende activiteiten in de school, enz., enz. Het zijn deze repeterende elementen in zo'n bijeenkomst die het geheel een sterk politiek of lobby-achtig karakter geven. De vertegenwoordigers van het Britse onderwijs-establishment werd bij voortduring, en vaak onverhopen, voorgehouden, dat wat is bereikt of net op gang gezet, niet te niet te doen. De uitkomst is voorspelbaar. De discussie werd Brits en promotie-getint: de voordelige kanten van het project kregen veel aandacht; er werd veel vooruit gekeken en weinig omgezien.

Geen invoering op brede schaal

Voorlopig lijkt het er op, dat die inspanningen niet erg renderen. De projectleiding was realistisch genoeg om het te verwachten, maar bleef toch teleurgesteld achter toen Sinclair Hogers, representant van het Departement van Onderwijs (DES), in een slotverklaring niet meer wilde toezeggen dan dat gemeenschapstalen, en dan met name een 'language awareness'-benadering ervan, bepaald nog niet van de politieke agenda waren afgevoerd. Hier gebruikten de Britse autoriteiten het diplomatieke understatement om aan te geven, dat zij voor de introductie van gemeenschapstalen op brede schaal bitter weinig voelen. De beslissing van de Europese Commissie om de financiering van het project te stoppen en niet met een jaar te verlengen, zoals door de projectleiding was gevraagd, lijkt in ieder geval mede door de opstelling van het DES geïnspireerd.

Fog in the channel

Dit alles bracht wel met zich mee, dat er voor de overige Europese deelnemers

niet veel meer was weggelegd dan de rol van figurant in een overwegend Britse opvoering. Twee voorbeelden. Van Westduitse zijde werd gevraagd naar de culturele component in dit type onderwijs. In West-Europa is dat een belangwekkend en gecompliceerd thema dat terugvoert op de gewichtsverhouding tussen cultuuroverdracht en taalonderwijs in het ETC-onderwijs.

Nu bleek dat bij de Britse onderwijsarrangementen vooral niveaudifferentiatie werd nagestreefd op grond van linguïstische competenties, was de vragensteller benieuwd of niet te veel voorbij werd gegaan aan de gemeenschappelijkheid in de culturele beleving van de leerlingen. Een andere vraag had betrekking op de positie van gemeenschapstalen ten opzichte van het moderne-talenonderwijs in termen van curriculum, methodiek, examennormen, e.d.

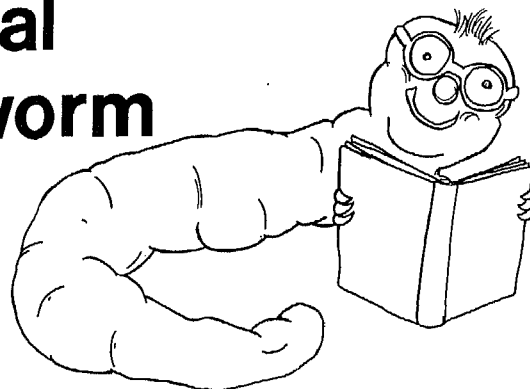
Deze verhouding is bijvoorbeeld niet onbelangrijk voor Italianen, die in het voortgezet onderwijs een keuze uit beide kunnen maken: Italiaans als gemeenschapstaal en Italiaans als vreemde taal. Ook die vraag houdt de gemoederen in West-Europa bezig: meer talen in het moderne-talenpakket - en dus voor iedereen toegankelijk - of moedertaalonderwijs voor specifieke categorieën van leerlingen, waarbij van de officiële landstaal kan worden afgeweken.

Beide vragen, maar ook andere, die in de Europese context belangwekkend genoemd kunnen worden, lokten weinig respons uit. De (overigens schaarse) pogingen om in thematische zin eigen taal en cultuur in het reguliere voortgezet onderwijs aan de orde te stellen, leden zo onder het motto 'fog in the channel, continent cut off' schipbreuk op een tamelijk introvert-insulaire Britse houding tijdens de discussie.

Rijke inzichten

Dit alles laat onverlet dat, het colloquium rijke inzichten opleverde over de positie van gemeenschapstalen in regulier onderwijs. De bijbehorende rapportage ('Report 1984-1987, The Inclusion of Community Languages in the Normal Curricular Arrangements

I am a bilingual bookworm

Bilingual Development and Community Languages Team @ ILEA, Ming Tsow

F31AH Age 11

meenschapstalen in het curriculum op te nemen. Verder lag het in de bedoeling, om tekomen tot een uitwisseling van ideeën over methodisch-didactische aspecten, toetsing en examens, alsmede de vervaardiging van lesmateriaal, dat rekening houdt met verschillen in leeftijdsgroepen, klassegrootte, bekwaamheden van leerlingen, en dergelijke.

Het programma dat de deelnemers kregen aangeboden was duidelijk opgebouwd rond bovengenoemde thema's. Er werd nauwelijks van afgeweken, zodat na een algemene inleiding en een toelichting op het project er aparte bijeenkomsten werden belegd over didactische werkvormen, studiematerialen, examens en opleidingen. De inleidingen op ieder thema werden vaak verzorgd door individuele onderwijsgevers.

Schoolbezoek

Tussendoor was een middag gepland met bezoeken aan enkele projectscholen in Coventry en Birmingham waar gemeenschapstalen op het lesprogramma staan. De twee scholen die wij hebben gezien waren oud, slecht geoutilleerd en dito onderhouden. Zij weerspiegelden de buurt, die duide-

len was bijna geheel afkomstig uit etnische minderheden, oplopend tot 95 procent. Op een van beide scholen is de etnische compositie in een bestek van tien jaar drastisch gewijzigd. Westindische leerlingen verlieten de school in groten getale en momenteel zijn er bijna uitsluitend leerlingen van Indische of Pakistaanse komaf. Gelet op de buurtsamenstelling was hier duidelijk sprake van een oververtegenwoordiging van zwarte leerlingen; in de tijd dat gemeenschapstalen als Urdu en Punjabi werden geïntroduceerd begon dat proces van concentratie (oververtegenwoordiging van minderheden, ondervertegenwoordiging van blanke kinderen) steeds meer vorm te krijgen.

De leerlingen op school kunnen kiezen uit moedertaalonderwijs of Europese Studies; veruit de meeste kinderen prefereren het taalonderwijs. De basisvoorzieningen worden voor drie kwart betaald door de centrale overheid (op grond van artikel 11 van de Wet op het voortgezet onderwijs) en een kwart komt voor rekening van de lokale onderwijsautoriteit. De lesgroepen zijn overwegend klein (8 a 12 leerlingen) en de lesmethoden die wij hebben gezien waren zeer traditioneel: doceren, voorlezen, herha-

• Even een persoonlijke noot....

Ja, deze onderbreking van het lezen van dit artikel grijpen wij aan, om u iets te vragen. Wat mogelijk van belang is voor u en zeker ook voor ons. U weet natuurlijk dat SAMENWIJS een tekort aan abonnees heeft. Omdat de doelgroep niet zo groot is,

meer nog omdat er ontzettend veel uit het blad wordt gekopieerd.

Mogen wij u een verzoek doen? Als u voort wilt blijven lezen in SAMENWIJS - niet alleen in dit maar ook in nog heel veel andere nummers - helpt u dan een handje om het aantal abonnees te vergroten. Neem zelf een abonnement als u dit nog niet hebt, of inte-

resseer anderen die zeker ook interesse zullen hebben voor dit tijdschrift. Probeer ze een abonnement te laten nemen. Dit kan schriftelijk of telefonisch worden opgegeven: Administratie SAMENWIJS, postbus 9011, 3007 AA Rotterdam, telefoon 010-4835135. Vast bedankt!

of Local Education Authority Maintained Schools In England and Wales) was instructief, open en kritisch jegens de resultaten die men zelf had bereikt. Het belangrijkste doel dat men zich gedurende het project had gesteld was een verkenning van mogelijkheden en belemmeringen om ge-

lijk in verval was geraakt, en waar urgente renovatieprojecten hun intrede (nog) niet hadden gedaan. Navraag bij de directies van scholen leerde dat de werkloosheid onder de overwegend zwarte bevolking zeer hoog was.

De leerlingpopulatie op genoemde scho-

lingsstof en schrijf oefeningen. Veel van het didactisch materiaal is door de docent zelf ontwikkeld en vaak in de vorm van leesboekjes annex bijbehorende vragen beschikbaar.

(wordt vervolgd)